

TAULA

de lletres valencianes

Dibuix

C. Vicent

477

SUMARI: El daler d'una cultura pròpia, E. MARTINEZ FERRANDO. — Estampes nòrdiques, J. REIG. — El renaiximent valencià, J. ESTELRICH. — Blasco Ibàñez i València, A. PIZCUETA. — L'acció dels solitaris, F. CABALLERO I MUÑOZ. — El nostre camí i la nostra veu, CARLES SALVADOR. — La «València!» de Falgairolle, EL VELLUTER. — Proses ingènues, E. DURAN I TORTAJADA. — Despatx, THOUS LLORENS. — Notes. — Bibliografia.

Número 17

PREU: 25 cèntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERARIA MENSUAL

DIRECCIÓ:

Guillem de Castro, 35

ADMINISTRACIÓ:

Ciril Amorós, 39

VALENCIA

Director: A. PIZCUETA

Administrador: GODOFRED HERNANDEZ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL

Ordinària (Un exemplar
cada mes. 3 PTES.
Protectora (Dos exem-
plars. 5 “

Esta classe és feta per tal de que puguem enviar un número de propaganda a un Círcul, Biblioteca o amic. Pensen que a València casi tot està per fer i és obra de molts la que ens havem proposat.

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en absolut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

Col·lecció "L'Estel"

Sis llibres a l'any. . . . 12 pessetes

Envieu les vostres subscripcions al Director: Guillem de Castro, 35, València.

Este número ha passat per la censura governativa

:: Els tresors de nostra llengua són posats a preus que tots poden pagar.

LA CRÒNICA DEL REI JAUME I
i

LA CRÒNICA DE MUNTANER
(A 2 pessetes el volum.)

Col·lecció «Els nostres clàssics»

De Jaume Roig

El Llibre de les Dones

Pròleg i notes de

F. Almela i Vives

SAN VICENÇ FERRER

(Un volum 1 pta.)

EDITORIAL BARCINO

Portaferrisa, 17. — BARCELONA

PER A REGISTRAR

Patents, Marques, Models Industrials, Especialitats Farmacèutiques, etcétera

escriuiu sense cap compromís a la coneguda

Agència General de Patents i Marques

CLARKE, MODET & Co

CASA FUNDADA EN 1879

Sucursal per a Catalunya, València i Balears:
Rambla de Canaletes, 6 - BARCELONA

Oficina Central:

Alcalá, 67 - MADRID

FÀBRICA DE SOMBREROS

Héctor Bogani

es complau en participar a sa distingida clientela queda oberta en la seua fàbrica la

venda al detall

dels sombreros d'ivern a preus mai coneguts. Llana, des de 6'50 pessetes. Pèl, classe garantitzada des de 7 pessetes.

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM II

FEBRER 1929

NÚMERO 17

El daler d'una cultura pròpia

L'ESPERIT d'un poble és la cosa més excel·lent humana, lo que el personalitza i distingeix dels altres i ensems lo únic que l'enalteix i l'eleva a l'immortalitat.

Caldrà parlar d'igualitarisme als ordres civil, polític i social, però mai no es concebirà que hòmens i pobles sien psicològicament o intel·lectualment iguals, ni hi ha per qué desitjar-ho, puix això faria impossible la sociabilitat dels humans.

Tant és així que quan dues persones d'algun caràcter, de les quals es diu que prosseïxen una forta personalitat, es donen juntes lo rar és que no xoquen prompte. I del mateix mode no cap l'igualtat intel·lectual, i quan dos autors, encara que germans, col·laboren a una obra, el crític troba a qui atribuir uns i altres passatges com obeint a les seues distintes qualitats.

I tantmateix al món físic com a l'espiritual, puix que si la Naturalesa tota oferira l'espectacle d'un llac o d'un bosc, del mar o de la terra, privada de la varietat que és la seua vida, esdevendria per semblant uniformitat envolcallada amb el sudari de la mort.

Això en res s'oposa a la llei de l'unitat que regeix en els immensos sectors natural i moral de la vida, integrats en el primer respecte per l'admirable conjunt del planeta, i en el segon, pel més alt dels principis: la solidaritat humana. *Homo sum et humani nihil a me alienum puto*, com resa la coneguda sentència de Terenci.

Heu's aci, valencians, que dintre d'aquella gloriosa Confederació Catalana aragonesa de l'Estat Mitjà la nostra ànima presenta un matis propi, més assenyalat encara pel que toca a les fronteres regions de l'ibèria, diferenciació aquesta més remarcada quant als pobles que formen avui les supernacions llatines del continent europeu i que augmenta sempre progressivament, tant en relació als restants països d'aquest com als de les altres parts del món.

Pobles tots que nasqueren per determinació, sobretot, de la raça i el medi físic, i que, per això, elaboraren al córrer del temps una cultura particular més o menys forta, però diferent al fi i al cap de les altres, confirmant aquell assert d'En Francesc de P. Canalejes, de que les literatures eren fenòmens ètnics i socials.

Avui que es diga's lo que es diga prevaleixen al món els corrents pacifistes, malgrat alguns focus aïllats que semblen no recordar en la seua follia els grans estralls que produí la darrera conflagració europea en ordre a la vida i a l'economia, tot fa creure que al venidor no es coneixaran altres lluites que les del pensament en la recerca del benestar humà, és a dir, que en un desig de superació l'esperit nacional dels pobles ja sols s'esforçarà un dia i altre en trobar noves i millors fórmules de convivència social.

Perque segons ha dit Cambó, recentment, en un llibre lluminós com tots els seus, titulat «L'aparent contradicció», es dona el cas de que mentres s'uniformen al món tan-tes coses (arquitectura, trajes, etc), els pobles no cessen, paral·lelament, d'acusar, cada dia que passa la més definida personalitat nacional.

I d'aquesta fon, és i serà sempre el darrer baluart la cultura, quan més intensa i extensa la més poderosa, si no la més excel·lent, que, pera èsser ho, requerirà, a més a més, que s'adreci al bè, la veritat i la bellesa, d'un mode superior a totes les conegudes al món, pel seu millor contingut d'excelsituts i possibilitats humanes.

Però, en la persecució d'aquet somni, el més bell i el mes gran que poguerem tindre els valencians, per a sobressortir d'entre els altres pobles de la terra, com deia, gràficament, el nostre gravador sistentista Crisóstom Martínez per ell en les seues ambicions de glòria, «essent l'oli sobre les cols», ens ocorre que la cultura vernacular restà interrompuda molt abans de la pèrdua de les pròpies llibertats a les primeries del segle XVIII— el colp polític no fon més que la consagració oficial d'un estat anterior d'abandó

i deixadesa del nostre ser nacional—, i per això mateix ens importa remuntar el corrent del temps tornar a beure a les fonts bàsiques del saber pairal, per a des d'elles llençar la volada a les altes regions de l'ideal, sense prescindir de l'assimilació de tota la cultura moderna.

Un ideal el nostre, que per lo grandios, ens autoritza als valencianistes a tindre's per tan idealistes com els que més s'ho creguen, perquè nomenys que els altres exalta el cor i eleva la pensa; un ideal únic contra l'inercia que ens rodeja i que fa que tenint al nostre voltant una Naturalesa esplèndida, perquè estem dormint no som quelcom més de lo que som; un ideal redemptor, en fi, per anul·lar aqueixa negació sistemàtica que ens esterilitza, fent blanc de les nostres ires al que es mou i treballa, sense perjudici després de queixar-se de la manca general de ciutadania, amb l'estúpidesa del gos de l'hortolà, que no es menjava la fruita ni deixava que els altres se la menjaren.

Heu's aci que el daler d'una cultura pròpia, amb la pruitja de diferenciació que alena quan està glatent, conté al fondo una força motriu que ja sia centrípeta o centrífuga influeix recíprocament en la vida de l'esperit dels pobles, renovant lo, ennoblint lo o sublimant-lo, en el camí de la perfectibilitat de l'home, que tants, malgrat els milers d'anys que existeix sobre la terra, judiquen encara a l'edat de l'adolescència

EDUÁRD MARTINEZ FERRANDO.

Estampes nòrdiques

AQUARELA

ESCRIGUEREM l'altre dia uns mots sobre educació. Fixem ara un fet. Som al Jard Zoològic de Londres abans de que fos construït el magnífic departament dels reptils. Les serps verinoses estan en una fossa de la profunditat suficient per tal que des de dalt i resguardat per una tanca hom puga vore aquelles bestioles. Un cartell diu que si es creua la tanca hi ha perill de caure dins la fossa i d'éser picat per una serp, ferida que serà mortal. Un petit de deu a dotze anys ha travessat el tancat—cosa no difícil donada la seva construcció—i guaita audaç i imprudentment al cau mateix de les serps. Una vintena de persones l'esguarden i ningú li diu res; ell recula tranquilament i es separa del perill.

EL POLICEMAN

No podriem negligir el record del gran i tendre policeman. Tendre, sí, per la suau atenció que posa en la seva tasca. En els països llatins hom oblida sovint la funció. El funcionari tan prompte ha pres possessió del seu càrrec, perd de vista de vegades el seu caràcter especial de servidor i es considera propietari; darrere del seu càrrec—taula o finestra—esguarda amb superioritat al que se li acosta. Aixís el policia espanyol—pot ser hi ha un desig de corregir-se—sols es creu agent de l'autoritat; veu en l'autoritat quelcom diferent del poble i aixís estima un deure produir la mateixa impressió de por al perseguir un lladre que, al regular el tràfec d'un carrer:

El policeman anglès alt, musculós, imponent, es dobla tot ceremonios per atendre una petita reclamació que li fa una fragil *lady* tota rossa. Acompanya un tros a una polida vella que empeny un cotxet amb un infant; deté el trafic de manera discreta.

Un dia a St. James Park es trobava la constant i sempre renovada gentada que assisteix al canvi de la guarda del Palau del Príncep de Gales, espectacle sempre pintoresc. El policeman amb la major sollicitud aten al públic, advertin-li fins a quin limit pot avançar. Ficat entre les persones grans veu un menut que no va a fruir del canvi de guardia. El policeman el crida, demana a les altres persones que facin pas i el nen queda en primer rengle. L'incident es repeteix i en curta estona set o huit infants queden al davant. El gest civilíssim del policeman te com efecte les cares alegres i agrades dels infants que'l miren com a un protector.

JOAQUIM REIG.

El Renaixement Valencià

Als germans de València

En temps de prova, en temps aposta diríem per a separar-nos, per a oblidarnos mutuament, germans de València. Joves i ardits, venen amb llurs teles i llurs poemes, i una fe més forta que mai, a refermar els antics vincles. València coneix una nova florida. I és simptomàtic que aquest florir novell, justament ara, sigui una conscient aportació a l'esforç comú.

Si girem un esguard al nostre entorn, la realitat és tan palesa que podria estalviar-nos de confessar-la. La nostra capacitat d'acció és manifestament limitadíssima. Per això l'art, la producció espiritual, és majorment necessari.

Heus aquí la forma que, en aquest temps de prova, ha pres l'esperit col·lectiu per a salvar-se. S'ha confiat a l'art, a la cultura. Cadascú de nosaltres, sortit del fons impersonal i col·lectiu, ha vingut a ésser un delegat del nostre poble. Possiblement sense saber-ho, el nostre poble ens ha designat com a testimonis de la veritat, de la seva veritat, i com a depositaris de la seva ambició.

I com donariem una realitat plàstica a l'ensomni col·lectiu? Com el construiríem? Amb el millor de nosaltres mateixos. Ésser artista ha vingut a representar per a nosaltres com a ésser uns lluitadors, uns militants. En treballar l'obra d'art, era present en la consciència renovellada dels nostres artistes l'il·lusió d'una pàtria futura. L'obra d'art ha estat la plasmació de la nostra tendresa per aquest infantament que pressentíem dins de nosaltres mateixos.

En el principi del nostre ressorgiment comú hi ha el verb, l'expressió, l'art. Artistes són els primers que emprenen la tasca superba, de recercar la nostra ànima, consciència endins. En aquesta recerca retroben també la nostra unitat radical essencial. Per ells, amics de València, i jo de Mallorca, i els de Barcelona, que ens volten, hem tornat a saber que «érem tots uns». La seducció de la llengua operava la reconeixença. Perquè la plàstica no hi uniria també la seva persuasió, el seu sortilegi? Sens dubte aquesta plàstica vostra és distinta de la nostra. Però no sabriem, ni podríem, renunciar a ella; és alguna cosa que completa la nostra varietat.

Un fons d'emoció ens aplega: aquest fons d'emoció que és palès quan els vostres poetes canten en el llenguatge comú. Contra la realitat administrativa, superficial, exterior i banal, la vostra paraula, la vostra poesia, i tota paraula emocionada és poesia, ha creat, humil encara, entre nosaltres aquesta solidaritat de emoció, que és la penyora íntima de la nostra unitat. Per virtut del cant, les nostres ànimes, commoses i atentes, han sentit la dolcesa del lligam fratern. Punyent enyorança de la nostra unitat, en el centre més sensible de la nostra consciència Res no determina una afinitat més real ni més profunda com aquesta mútua enyorança a la rel mateixa de la nostra ambició.

Escoltant aquestes veus interiors, ritmes novells, de més vasta corba, han sollevat els nostres esforços. Una llibertat, abans ignota, s'és filtrada invisiblement en el nostre organisme, com un elíxir de vida. La creació artística ens ha portat al sentiment de l'esforç espiritual col·lectiu i de la seva unitat. Escolteu, amics valencians, aquestes veus interiors. Prescindint de tota transcendència, la vostra obra, per ella mateixa, hi guanyarà. L'esforç dels dos amics pintors, que ara ens han visitat, demostra com són conscients de la necessitat d'una depuració, d'un moviment d'interioritat, en la pintura valenciana. Tot just alliberats de l'actitud consuetudinària, de l'estil banalitzat, vegeu com tots els sentiments originals han eixit a la superfície en sorprenent riquesa: una ironia que arriba al sarcasme, una tendresa que arriba a la pietat. Com som lluny d'aquell colorisme, tot exterioritat, narcòtic del sentiment. ¿Sabrà, aquest art novell, trobar la misteriosa ruta de l'orientació? ¡Ah! la nostra natura, la nostra terra, el nostre paisatge són bells. Però són més bells, i com els enyorem la intel·ligència i el coratge dels homes.

En la nostra diversitat, en la nostra rivalitat fraterna, jo veig justament la garantia de reeximent del nostre esforç comú, la mesura de nostra capacitat de triomf. Els nostres antagonismes ideals, que fóra inútil negar, poden justament, si els presideix la consciència d'una més profunda unitat, determinar una cultura majorment fina i majorment ferma alhora. En el seu estadi, aquesta cultura nostra espera els nous atletes, lluitadors, conqueridors. No per a cap pruija dominadora, imperialística, sinó per a realitzar-se del tot i superar-se, normalment, purament, com una flor dins el seu test.

Pot semblar excessiu que usem expressions de suprema ambició, partint de resultats encara escassos, de fruits encara agres i verds, de realitzacions encara prou imperfectes. El somríis irònic és legítim davant l'expressió d'ambicions tan altes. És possible que no poguem atènyer els cims del nostre insomni. ¿Qué hi fa? Ningú no ens podrà pendre l'íntima joia d'haver infantat, cadascú per onalment, individualment, l'ensomni, que ens ha empès a aquesta magnífica aventura: la aventura d'aspirar a una forma de cultura autenticament nostra, pastada amb els nostres goigs i les nostres penes, les nostres il·lusions i les nostres desesperances, les nostres creences i els nostres dubtes.

Sabem, certament, que les cultures són inoridores, com nosaltres som moridors; que tota immortalitat és relativa. I justament potser, l'espectacle actual del nostre poble, ens dóna més viva la sensació de la nostra existència constantment amenaçada, de la nostra vida efímera. Però encara que la mort ens sotgés, el goig de la nostra obra d'art i de cultura ens netejaria de tota angoixa. Si hi ha moments que valen una eternitat, hi ha joies que compensen sobradament totes les contrarietats. I cap joia tan aconhortadora com aquesta de lluitar per al recobriment de l'ànima d'un poble, amb l'entusiasme de l'art, l'estímul

del pensament i la força, àdhuc invàlida, de la justícia. I és potser el miracle major del nostre ressorgiment, quan tot convida a la peresa i a la covardia, sostenir encara, malgrat la mutilació, l'escomesa, la negació i l'acorrallament, aquesta actitud de noblesa que és la producció nostra. O potser també que tal miracle fós una fórmula de venjança, la més irònica i subtil de les venjances. Perquè l'esperit es venja, segons Maragall.

JOAN ESTELRICH

Blasco Ibàñez i València

SIGA la que siga la posició que s'adopti davant d'alguns aspectes de Vicent Blasco Ibàñez, s'ha de reconèixer per força que la seua figura és un producte genial de la nostra terra. Inclús el fet de que els seus llibres estiguen escrits en una llengua estranya a l'ambient i a la vida dels seus personatges, no és motiu justificat per a que desviem l'atenció del seu nom, al complir-se el primer aniversari de la mort del gran novel·lista. Pensar d'altra manera revelaria una enorme mesquinesa d'ànima i una incapacitat de comprensió per a aquelles valors que estan per damunt de les nostres preferències.

El cas de Blasco Ibàñez i el cas d'altres figures nascudes igualment en terra valenciana, invita a fer unes reflexions gens afalagadores. Segurament no inclouen cap observació nova, però són molt oportunes per el fet cronològic ja esmentat i per haver-se publicat en el segon volum de «L'estel», la biografia o evocació literària que de Blasco Ibàñez ha escrit amb el fervor que el caracterisa, Juli Just Gimeno.

En altres països, un escriptor de la força excepcional de Blasco Ibàñez, no és mai un resultat isolat, sinó el fruit d'un ambient madur, la flor d'un jardí que ha tingut tots els conreus escaients. Sembla inevitable que per a sortir un literat que per la seua grandesa sobrepassa les fronteres, hagen d'existir molts altres d'un nivell comú, els quals ajuden a la formació d'aquell i servixen també per a establir la deguda gradació, a l'efecte de que les grans individualitats siguen més que un producte de la naturalesa, l'alta manifestació d'un estat de cultura.

Quan aquelles individualitats apareixen en un poble sense l'antecedent d'altres figures normals, cal traure deduccions punyentes. Està molt bé poder vantar-se d'un nom il·lustre, passar per un carrer i admirar la presència d'un home que és conegut pel seu treball a les quatre parts del món, i cosa molt humana, parlar de la seua glòria com d'alguna cosa en la que tenim participació; però entre açò i una situació a base de numerosos elements, encara que cap d'ells excel·lira de la mida corrent, creem que no hi ha dubte.

Clar és que aquesta opció és purament imaginària i no té altra finalitat que la de precisar bé el nostre criteri en un problema que és precisament el de la nostra terra. La figura de primer orde de Blasco, fa pensar en un poble culturalment ric, a on hi ha una vida literària intensa, amb molts altres escriptors que, si no són tan afortunats com Blasco, han conviscut amb ell i han fet l'atmosfera necessària per a que poguera desenrollar-se un temperament gegantí.

Una literatura no la crea mai un home de geni. A aquest li està reservat el paper—importantíssim—d'impulsar-la i de donar-li el major prestigi possible, però el fet col·lectiu d'una literatura, el crea l'esforç combinat d'algunes generacions. Quan únicament es dona la individualitat forta, es pot afirmar que la seua acció esdevé estèril, constituïx un motiu de satisfacció i d'orgull, però no s'aprofita el cúmul d'estímul, d'influències i de facilitats que irradia, en gran part per les condicions d'un temperament aixís.

El llibre que ha escrit Just Gimeno amb el títol d'aquest article, abarca en la seua quasi totalitat aspectes nous de Blasco Ibàñez. En altres llibres de caràcter biogràfic, a on la part d'informació pot dir-se dirigida u orientada per el mateix Blasco, s'han omíit o s'han tractat sumariament els anys d'infància o joventut del novel·lista. Eren volums dedicats al públic internacional i per consegüent aquell criteri estava justificat. Però la col·lecció «L'estel» ha volgut editar la seua contribució a l'aniversari de Blasco Ibàñez, amb el propòsit de reconstituir el període de la seua vida valenciana, per a omplir una llacuna en la bibliografia blasquista i sobretot per a posar de relleu la valencianitat de Blasco Ibàñez, al qual la seua posició d'escriptor cosmopolita dels darrers anys semblava allunyar-lo de la nostra terra, no obstant trair-lo clarament alguns detalls ben significatius. Aquest llibre, realisa, per tant, un retorn que nosaltres presagiavem ja en Blasco Ibàñez.

Ningú el podia escriure millor que Juli Just, en qui coincidixen totes les qualitats indispensables: estimació pregona per l'obra de Blasco i per tota la seua vida; coneixement exacte de la València huiencista, en la qual es desenrolla l'infantesa i joventut de Blasco; formidables condicions literàries per a evocar el variat escenari amb els seus tipus pintoresc, amb els seus fets i anècdotes mig oblidades.

Com és el Blasco Ibàñez que presenta Just Gimeno? En altre article curarem de donar la resposta a aquesta pregunta. Hui fem constar tan sols que «Blasco Ibàñez i València» és un llibre plé de verdaer interès, novíssim per el contingut, el millor homenatge que les lletres valencianes podien oferir a l'autor de «La Barraca».

AD. PIZCUETA.

L'acció dels solitaris

EMPREM el mot car a Xenius per a designar a aquells hòmens que en el seu forçós o voluntari aïllament glatixen pels mateixos ideals nostres, senten les mateixes amors que abrusen el nostre cor.

Trassem estes línies per a l'amic inconegut que viu i somnia a l'ombra virgílica dels tarongers, en la pau de les hortes vernàcules. I per al que veu escòrrer-se els dies grisos en el poblet que s'arrapa per les aspres costeres muntanyenques. I per al que patix sos dolors espirituals vora les aigües sonores i amargantes de la mar mediterrània.

Precisament estes modestes fulles de TAULA varen ser creades amb el pensament posat en els solitaris. Sempre ens mugué l'anhel de que elles foren com el llenç blanc amb el que, en descobrir-lo nostra vista, es saluda i fa senyals a l'amic, al germà que és distant. Una ona cordial que ens trametera les ànsies i inquietuts que ens són comuns. I estàvem segurs de que—com així ha succeït—ells correspondrien, voleiant el seu gallaret.

¿Quin profit podria traure's per al bé de nostra cultura d'allò que hui serà en molts solitaris esterilitat i desfici?

Bé sabem que'l veinatge amb l'estolidesa del vulgus, el fet de vore's sol entremig la multitud, estomordix i desencoratja l'esperit més animós. Per això el solitari ha de buscar l'impetu en el seu interior. En la força esperançadora del seu ideal, en la consideració de que les seues energies i entusiasmes ben encarrilats poden produir fruits d'eficàcia incalculables per a l'obra de la cultura valenciana. I, sobretot, no ha d'esperar satisfacció mes que en el goig auster que produïx el deure complit. Considere's com membre d'una altíssima religió patriòtica i com a tal, amb fe i abnegació verament religioses, treballe i procedisca. Sense defalliment, il·luminat d'esperança, que els sacrificis que es fan per reincorporar un Poble mai són perduts.

Ja en coneixem, en nostra modesta esfera de relació, de nobilíssims solitaris que són eixemple i norma de tots. No els citem, per que no s'atribuixquen a estes línies un propòsit d'adulació de que carixen. Estimats amics nostres, als que els atzars de la vida han portat a diverses encontrades de nostra terra. L'un treballa en les recerques arqueològiques, amb tal eficàcia que la seua llabor meritifíssima ha trascendit a les doctes acadèmies que l'han fet objecte de distincions honrosíssimes. L'altre ha dedicat les seues activitats i entusiasmes al conreu de les belles lletres, conseguint un lloc eminent entre'l jovent lletraferit. I el Mestre inquiet que escorcolla el pretèrit de la vila a on fon destinat, amb notable profit per a la història de la nostra terra. I el capellà que en l'anònim del poblet on exercix el seu sagrat ministeri assècia els seus fervors humanistes amb la traducció dels clàssics llatins. I el jove estudiós que prova de traduir les sensacions que en son cor valencianíssim suscita la contemplació del paisatge i la vida de l'apartat llogaret, en rimes emocionades i incipients. I el que brinda valuoses aportacions folklòriques al capdal abundós de nostre pintorequisme regnicola... Arquetipus del solitari laboriós fon el doctor Garcia Girona—qual desaparició hui plora la cultura pàtria—que des del retir del Seminari de Baeza, on exercia el seu elevat magisteri, anava component el Vocabulari riquíssim de les terres del seu Maestrat natal que, amb altres treballs interessants, vea la llum a les planes del Butlletí de la S. Castellonenca de Cultura.

¡Noble estol d'estudiosos que tan saborosos fruits reporta a les nostres lletres i a la nostra cultura pairal!

Davant tan consolador espectacle ens sentim reconfortats els solitaris ciutadans, els que entremig el tràfec i l'abatoll de la urb, sentim damunt les ànimes el fred i la indiferència de les multituds.

Pensant en totes estes coses, moltes vegades ha forjat nostra fantasia somnis encisadors.

Reiterades voltes hem reflexionat sobre quina mena de llabor de coordinació cabria emprendre per a fer més fecundes els esforços de tots. ¿Quin obra podríem dur a terme on poguerem col·laborar tots, els de ciutat i els del Reine, en ampla empresa

col·lectiva? Qui sap a quantes obres de cultura podriem aportar el comunal tresor d'entusiasmes i idoneïtats!

Una llabor, de trascendentalíssima importància lexicogràfica, creem que està en mans dels solitaris forans el realitzar. La confecció de vocabularis lingüístics de les diverses comarques valencianes. Tots sabem que de dia en dia nostre llenguatge es desnaturalitza i pervertix. Esta descomposició—quals motius no és ara ocasió d'analitzar—es deixa sentir àdhuc en la producció literària.

El lèxic dels literats, desconixedors en sa majoria de la riquesa lingüística que encara aleshores, resta viva, en gran part, en boca dels valencians de fora ciutat s'influeix poderosament del llenguatge literari que usen els escriptors dels indrets on es parlen altres matissos de nostra mateixa riquíssima llengua. Urgix que els literats valencians coneguen amb preferència el *valencià*. I açò, amb la penúria de treballs endreçats a este fi que patim, poden lograr-ho en bona part els solitaris. Només amb que cada un recullira el capdal de paraules vives que ou al seu voltant, podrien reunir-se abundosos vocabularis de totes les comarques valencianes. ¡Quin preciós treball seria tindre inventariades les bellíssimes paraules i locucions encara en ús en el Maestrat, en la Marina, en la Plana, en tots els indrets de la terra valenciana! ¡Quin servei inestimable per als escriptors i per a tots els que creuen en la vitalitat i la gràcia del nostre idioma! Cap aportació podriem fer al tresor lingüístic comú, a la unitat inestroncable de nostre Verb, com esta de la modalitat valenciana viva, i inconeguda, en les planícies hortolanes, en les platjes i les muntanyes de la nostra terra.

F. CABALLERO I MUÑOZ.

El nostre camí i la nostra veu

Es prompte, potser, l'interessar-nos vivament per l'obra de l'escriptor valencià que escriu per escriure sense cap altre neguit que el purament literari i sense vestir-la amb correcta ortografia. Voldria creure que no ningú dels nostres escriptors, dels que poden mostrar algun mèrit, és apartat de l'escalf que la seua obra pot produir en el cor dels lectors. Escriure per dilettantisme fóra en les hores d'ara cas d'imperfecció, de mutilació d'amor a la terra. L'estudi de la nostra llengua i el seu conreu en fred no s'avenen a les necessitats del temps. Un interior abrandament fa possible una obra calda i, sense demèrits literaris ni culterans, l'abrandament del lector.

La es veu que tenim una enquadrada idea del que deu ésser, ara, el nostre escriptor, el nostre publicista. Certs despullaments, certes abstensions inclouen altres certes aberracions volitives, desviacions amoroses. I nosaltres desitjem els nostres homes de lletres valencians ben fets d'una sola pesa, amb la punta del cor dirigida al més substancial valencià.

Els que serveixen aliments espirituals i tenen un índex abm totes les nostres assolibles civilitats ja fan camí il·luminats per aquelles flames. Van, però, en grup. I porten els braços oberts per a rebre com a companys tots els homes que vulguen unir-se; i prou alt que canten i prou coneguda és llur tonada.

Fan camí ascensional sense defalliments, sense casaments. I sense concessions que, a la llarga, se transformarien en falsos viaranys que abocarien a estavellar la consecució de l'ideal suprem.

Aquesta és la drete posició de l'escriptor valencià. Altrament fóra situar, amb voluntarietat equivocada, la renaixença actual ben lluny del clos de les necessitats valencianes.

Els literats i els erudits han de tenir un partit pres davant cada una de les veus terrals tant si són emeses dins del país del Sur com si ho són en el de la mar o més enllà dels Pirineus.

Davant el centenari de la conquesta de Mallorca no ningú deuria deixar passar la tal fetxa sense comentar la importància d'aquell fet d'armes germà d'altres que se resolgueren de l'Ebre ençà.

Davant el ressorgiment literari rossellones, parió en algun punt al nostrat, no ningú deuria deixar de fer col·laboració de germandat.

I sobretot, davant l'homenatge a En Pompeu Fabra, no ningú deuria deixar passar l'avinentsa de mostrar el seu goig per la perdurabilitat i eficàcia de l'obra d'aquell gran home corrector de l'idioma i agrairli públicament els beneficis.

Quan l'escriptor és llegit per una massa més o manco numerosa d'homes, posseïdors d'una consciència, que el miren i l'admiren per tant com en ell conviuen en fecunda camunió alguna de les més altes aspiracions llurs passa rapidament de la posició d'idol a la d'home caigut, si hom atina que en ell falla la més substancial de totes. Aquesta, i no altra, és la clara explicació de certes sorolloses devallades que hem vist de literàries i polítiques figures un temps venerades i aclamades. En veritat la agra crítica iconoclasta de les masses ha obrat justament perquè podria's defraudar en l'entusiasme i encara anitular el redreçament col·lectiu amb aquell penó arborat sense l'amor—devegades amb aversió—a la terra que hom calciga.

El nostre caminar no té per ara cap trista visió. Les passes són fermes i de cada peijada surt la flama que abranda el camí i les ànimes. Cada llibre que hom publica, cada revista que hom manté, cada article i estudi i poema que hom escriu porta, implícit si altra cosa no, la fe en el pervindre.

No hi ha en el nostre clos literari cap dilettantisme nociu. U i tots saben de què van, perquè van i on van.

Calia significar la posició del nostre literats en l'hora actual i, al mateix temps, eixir al carrer amb el cor a la mà abans no tingam escriptors i erudits de mèrit recomanable que estudien i escriuen la nostra vernacla com si fos una cosa rara, d'útil col·leccionista, descomposta i quasi morta però hàbil no obstant per apercaçar títols desvalositats de gaia saviduria, encarcarats aplaudiments i cordials correspondències dels enemics de les aspiracions literàries dels escriptors, interesats aquestos en la depuració de l'idioma, amb els quals es recolzen per haure les honors.

El nostre caminar és en grup, cert. La via és ampla i hi cap força gent. Els altres tenen les seues orquestres i amb elles no ens fan alterar les passes.

Fitem la ruta, amics, amb tremolosos banderins de colors. I qui entre en ella sàpia quin és el nostre ritme i quina la cançó que floreix als llavis.

I remarquem cada dia: l'extensió i l'unitat de la llengua.

I practiquem cada dia: les Normes gramaticals de Mestre Fabra.

CARLES SALVADOR.

La «Valencia!» de Falgairolle

Els aparadors de les llibreries valencianes no solen ésser molt pròdigs en llibres francesos. Culpa dels llibreters? Culpa dels compradors? Nosaltres ens limitem a constatar el fet, per a explicar la sorpresa que ens va donar vore, pels volts de Nadal, que els aparadors de les escasses llibreries valencianes tenien eixemplars repetits d'un llibre francès.

Aquell llibre francès duia, certament, un títol que no tenia res que vore amb cap mena de gal·licisme: «Valencia!»

Descriurem la portada... Dalt de tot, el nom de l'autor: Adolphe Falgairolle. Després el títol ja esmentat. A continuació dos indicacions: «Amours d'Espagne» i «Roman contemporaine». Després, allò millor de tot: un fons, com un teló de revista frívola, tot sembrat de taronges soltes amb unes quantes fulles verdes, amb un paisatge camperol i un paisatge urbà que presenta una Torre de Santa Catarina estilizada, i damunt d'aquest

fons una senyora amb un magnífic abric de pells, però ensenyant—encara no sabem per quina raó—un pit. Baix de tot açò, la indicació: «Ernest Flammarion, Editeur». I, per fi, aquesta altra indicació: «Sixième mille».

El fet d'haver descrit tan minuciosament la portada farà creure al lector de les presents ralles, que no havem llegit la novel·la. Però l'havem llegit i ho declarem sense cap vanaglòria, sense cap orgull, com aquell que comet una acció encara no delictuosa, però que no l'afavorirà gens als ulls de les persones que coneguen l'abast de la susdita acció. Si: havem llegit la novel·la del señor Falgairolle perquè el seu títol ens va atraure i perquè després d'haver invertit els dotze francs volíem traure-los el suc...

Si no el trobarem, no es culpa nostra. Es tracta de una novel·la feta amb alevosia, premeditació—bona qualitat, en aquet cas—i potser nocturnitat. Una cançoneta del mestre Josep Padilla sembla que ha engrescat, no solament tot Paris, sino tot el món. El senyor Falgairolle—o el seu editor—han volgut aprofitar l'avinentesa i s'han tret del cervell aquesta idea de fer una novel·la amb el nom de la cançoneta. Res més, absolutament res més. Perquè no cal tindre en compte alguna al·lusió sense caràcter a la nostra ciutat i a la nostra horta ni la cita d'aquells versos que diuen:

«La blanca barraca,
la flor del naranjo,
la huerta pulida
de almendros en flor,
el turia de plata,
el cielo turquesa
el sol valenciano,
van diciendo amor...»

Aquests versos, citats per Falgairolle no tenen, realment, altra particularitat que la de presentar el Túria amb lletra minúscula.

I el cas és que l'autor és un home coneixedor al menys de diverses regions d'Espanya i que fins escriu en periòdics espanyols. Esperavem, per ell i pel títol, una altra cosa. No demostra ni tan sols la voluntat de donar ambient als seus personatges que es comporten d'una manera crua, amostrant únicament el seu esperit, sense envoltar-se en el paisatge on viuen. Resulta, en resum, una de tantes novel·les, una de les moltíssimes novel·les que s'escriuen a França.

Es fàcil que tinga molta venda Flammarion li fa una propaganda intensa, amb prosa de bon tros més vibrant que la del llibre. Però els francesos que el compren no podran tindre una visió acolorida, llampant, com la promet la portada, d'aquest racó de món, amb tot i els seus defectes, que són innumerables, encara fa parlar a la gent...

EL VELLUTER.

Proses ingènues

ESPERIT I MATERIA

Un estimat company de lletres lamentava cert dia, a la taula d'un banquet celebrat per a honorar a un altíssim músic de la terra—a Manuel Palau—i a l'hora solemne de l'ingestió del xampany, lamentava, diguem, que en la febra actual de progrés i valencianisme que a tots ens contàgia, la gent no es preocupe d'altra cosa ni desitje res més que les millores i reformes d'ordre purament material. L'estimat company aludit concretava el seu pensament amb aquesta frase d'una ironia tallant: «L'ideal valencià es resum actualment en aquestes quatre paraules: *Pavimentos asfálticos S. A.*»

Açò posa novament sobre les quartelles el tema etern del esperit i la matèria. ¿Es fill l'esperit de la matèria? ¿Es filla la matèria de l'esperit? I vostés perdonen aquesta intrusió en el camp de la filosofia natural. No ho tornarem a fer més. Paraula.

Ara, no obstant, nosaltres sentim desitjos de dir, d'acord, és clar, amb autors que

no esmentem per no donar debades proves de la nostra erudició i cultura, sentim desitjos de dir que's un fet innegable la següent conclusió: pot existir matèria sense esperit: exemple, un adoquí i algun que altre exministre centralista dels d'«avant-1923»; però no trobem exemple per a poder presentar a vostés un cas d'esperit que no vaja lligat a un cos material, excepció feta, clar és, de l'esperit de vi.

Açò ens demostra—pot ser que per a desgracia de la humanitat i amb el vot en contra dels amants del lliri blau i de la branca florida—, això ens demostra que, ara per ara, hi ha que cuidar extraordinàriament la part material de les coses si volem subsistir i inclús si volem que, encara que'l fet sembla paradoxic, d'aquestos cuidados a la part material naixca potentia la idea, l'esperit, al fi.

¿Per a què citar eminències que han coincidit amb aquestes apreciacions nostres? Apart de que la rebusca en l' enciclopèdia és sempre labor llarga i feixuga, l'experiència que tenim i que tenen vostés de la vida, ens demostra la raó del nostre punt de vista.

Cervantes naiqué d'una mare amatíssima, pero que, per deficiències físiques, no'l pogué alletar. Imaginen vostés un sol moment que haguera sigut del «Quixot» i de les lletres castellanés si els familiars de Cervantes, en lloc de cercar prudentment una dida per a satisfer les apremians necessitats materials de l'home il·lustre que acabava de nàixer i estava a punt de morir de fam per insuficiència nodridora de la mamella materna, imaginen vostés lo que passa, diguem, si en lloc de cercar a una dida, invoquen l'ombra de Martorell per a que cuide del seu esperit llegint li les admirables pàgines de «Tirant lo Blanc», amb tot i ésser aquest el llibre que anys deprés havia d' obtindre l'elogi i l'admiració del príncep dels ingènits castellanés.

A un poeta li és dur reconèixer que la matèria és la part fonamental de la vida. Pero no hi ha més remei que rendir-se a l'evidència. Tenim sentiments, tenim idees, tenim vergonya—de vegades—, perquè tenim matèria. Si no tinguérem matèria, amb permís dels poetes i dels esperitistes, no tindriem idees, ni sentiments, ni vergonya, ni res.

Es precis, segóms es demostra, cuidar la part material de totes les coses. ¿Qué'l progrés o renaiximent de València comença per un aspecte tan baix i material com es el paviment? Molt bé. No fem ni més ni menys que respondre a una llei natural i històrica. Primer naix l'home, la matèria; després, de l'home sorgís el poeta, l'escultor, el polític, el metge, el músic. En l'any 1535 Pere de Mendoza clava les estaques de la seua tenda de campanya en un erm, junt al riu de la «Plata». Funda una ciutat: Buenos Aires. Primer nos 's preocupa, és clar, més que de resoldre els apremians aspectes materials del seu problema: l'adquisició de quemenjars, d'armes, de robes; la construcció dels primitius edificis per a guarir se de la pluja, del vent, del sol i de les feres. No se li va ocórrer, no, fer exposicions de pintures, ni perdre el temps organitzant uns jocs florals. Pero segles després la ciutat creix, s'enlaira; el erm deixa de ser desert, l'adoquí deixa esmortit el fang, hi han llànties d'oli pels carrers que destrien les boires de la nit, i aquestes llànties, anys després, es substiteixen per fanals de gas; més tard apareix l'electricitat, el telèfon, l'asfalt... Es allavors quan a Buenos Aires surgix magnífica la seua esplèndida Universitat, una de les més famoses i reputades del mon.

Tenen més importancia de la que sembla els actuals progresos materials de la nostra ciutat. Que continuen sense interrupció hem de desitjar absolutament tots els valencians. A jusgar per les lleis de la vida i per les ensenyances de la història, el futur espiritual valencià està forjant-se, pot ser, en el cresol de fondre d' una caldera d'asfalt. En l'aspecte valencianista hem de reconèixer i posar de relleu tres grans i memorables aconteiximents ideològics esdevinguts des de que començaren les obres materialíssimes, pero necessaries, necessaríssimes, i ens atrevim a dir que primordials, de l'alcantarillat i pavimentat. Son aquestos aconteiximents: l'aparició del primer volum, admirable, d'una excel·lent i ben orientada biblioteca valenciana: «L'Estel»; l'ingrés del Pare Fullana i de la nostra llengua gloriosa en l'Acadèmia de la Llengua Espanyola; i l'elevació de González Martí a la presidència de «Lo Rat Penat»—o la elevació de «Lo Rat Penat» a la presidència de González Martí.

¡I aixó que sols està pavimentada de nou una escasa tercera part de la ciutat!

ENRIC DURÁN I TORTAJADA.

DESPATX

Hores de digestió, treball i tedi,

neguit i deshumor,

llavor sense interès, faena ingrata...

I mentres la quilificació...

Els sucs gàstrics, el cock-tail de ginebra,

la cullerada d'arròs,

la fruita mig pelada, l'aigua molla,

que's barreja pel sort

«ingersoll» de l'estòmac; fel i pàncreas

reflectant-se en el plexe; hipertensió...

El despaig amb llum grisa, fret el vidre

de la taula, el secant plé d'esguitons,

la llum de la vesprada, poregosa,

aguaitant als cristalls, sumes, talons,

factures, paperetes, girs, endosos,

i tot a mi ja veu...

A contra-llum, entre un cristall i un atre,

isolada en el teu petit despatx,

isolada dels mascles, que ni et miren,

—però senten qu'estas—

lligada a una continua

immobilitat,

mentres el teu esprit saltironeja

boten també els teus dits sobre el teclat.

Després de cada carrereta alegre

entre els passa-cantons, un bot més alt

i toques, amb la punta dels dits-rosa,

el sol de la Underwood.

Ja veus que res importa en esta «Casa»

eixe somriure teu.

Es tan lleu i és tan fi, que casi, casi,

no se pot dir que es més

que distensió de orbiculars. I arriba

al meu esprit tan plé

de neguits i de basques, que al reflecte,

distendix mon desfici. Un dia hauré

de demanar-te, taqui-meca andnima,

que fugim del treball i's'en anem,

a l'hora de oficina (què sorpresa!)

a l'horta, al aire, al sol, al camp exténs...

Tú somriuràs, al meu costat, sense témer,

i jo m'acostaré

a la teua somrisa que assedega

per a pendre't un glop.

THOUS LLORENS.

NOTES

Vicent Tomàs Martí

El 1.º de febrer de 1924 va morir, en Artana, Vicent Tomàs Martí. Recordant el títol d'una secció periodística, predilecta d'ell, haguérem pogut dir: «Hui fa anys...» El seu nom no s'ha esborrat de la memòria de tots els que forem els seus amics i companys. Amb el seu traspas es va perdre una de les més segures possibilitats literàries del valencianisme. La col·lecció «L'estel» recollirà segurament en un volum els seus principals escrits.

Ha mort Ricard Carreras

En la matinada del 8 al 9 de febrer ha mort a Castelló el senyor Ricard Carreras Barado.

Catedràtic de l'Institut havia desempenyat, a més, altres càrrecs oficials d'importància. El senyor Carreras era una de les persones més sobressortints de la seua ciutat.

Clar està que nosaltres havem de considerar-lo com a escriptor. En aquest sentit ens cal dir que era un prosista excel·lent en llengua castellana. La seua novel·la «Doña Abulia», va ésser molt celebrada en publicar-se.

Actualment, era un dels mantenedors principals de la «Sociedad Castellonense de Cultura», en el butlletí de la qual havia publicat treballs remarcables, com per exemple, la sèrie d'articles sobre Calif que pronte formaràn un llibre.

Acabem aquesta nota tan breu—manca de temps i d'espai—amb l'expressió del nostre condol als amics de la ciutat germaníssima.

Les tasques de Llorente i Falcó

Teodor Llorente i Falcó ha publicat «Nuevos cuentos maravillosos». Com els primers, es tracta d'un aplec de rondalles mallorquines convenientment adaptades entre les que constitueixen l'enorme recull de mossén Antoni Maria Alcover. De la labor de l'adaptador només direm que, contra allò que sol ocórrer en aquests casos, millora l'original. El llibre, editat sense regateig per la Tipografia Domènech, va il·lustrat escaientment per Frederic Tormo.

Llorente i Falcó, a més, prepara un volum de proses de l'horta per a la «Societat Valenciana de Publicacions».

I treballa, finalment, en la gran tasca de replegar i ordenar l'espistolari de son pare.

Banquet a Almela i Mateu

Una senzilla gazetilla publicada en els diaris congregà el dumenge passat a una cinquantena d'amics i admiradors d'Almela i Mateu, en el banquet d'homenatge que s'els ofería per la publicació de «L'Espilla trossos». Una cinquantena de senyors, entre els que podríem citar a les persones d'alguna significació en les lletres i en l'art.

Aquest tó de calitat el donaven també la taula amb unes flors i una senyera discretament col·locada entre belles mostres de ceràmica.

El senyor Mateu, per un dol que compartim, es va excusar amb una carta. I Pizcueta a l'hora del xampany pronuncià unes poques paraules d'ofrena, a les que seguí la lectura de les adhesions rebudes per el senyor Hernández. Telegrames i cartes del

President de l'Ateneu Científic, del president de l'Ateneu Mercantil, de l'editor Aguilar, de Carles Soldevila, de la «Gaceta Literaria», de Roberto Castroví, de Frederic García Sanchiz, del director de «La Publicitat», Carles Capdevila, de Francesc Madrid, dels Benlliures, Benedito, Cecili Plá, Llorenç Riber, Sanchis Zalbalza, Ogier Preteceille, Adzuarra, Aguirre, Ferrandis Luna, Gomà, Chavarri, Ernest Martínez Ferrando, Miquel Durán, Sos, Tomàs Garcés, Estelrich, Max Aub, Chabàs, Montoliu, Malboyson, Navarro-Borràs, Asins, Juli Vicent, Igual Ruiz, Adsuara, Segrelles, Capuz, Cufiat, Murillo, etc. Almela agrai l'homenatge en nom propi i en nom del seu col·laborador. El senyor González Martí, parlà del desig d'atracció que sent com a president de «Lo Rat Penat». Thous Llorens recollí les anteriors manifestacions amb la cordialitat que presidix les actituds del grup de TAULA. El senyor Villalonga, aludí per a parlar, per les mateixes circumstàncies que Mateu, es va limitar a dir que feia acte de presència i el senyor Reig demanà que aquesta mena d'actes es celebraren amb alguna periodicitat, encara que no tingueren una finalitat tan concreta i justificada com la que han proporcionat els senyors Almela i Mateu. Finalment Just Gimeno parlà del valencianisme i del poble, en termes vibrants.

Festa de poesia valenciana

Durant l'exposició de Sánchez i Lahuerta, en Barcelona, es va celebrar una festa de poesia valenciana. La senyoreta Coscolla recità poemes de Miquel Duran, Almela i Vives, Verdeguer, Navarro-Borràs, Asins, Bayarri, Artola, Thous Llorens, Carles Salvador i Joan Chabàs. Artur Perucho va cloure l'acte amb unes paraules oportunes sobre la poesia valenciana i la seua actual significació.

En altre lloc de la revista publiquem les paraules de proemi de Joan Estelrich, intel·ligent i apassionat com sempre.

Artur Perucho a París

No fa molt de temps donarem la notícia de que Artur Perucho es traslladava a Barcelona, a on ha col·laborat en diaris i en revistes, fins a esdevindre conegut i estimat. Hui comuniquem que el nostre amic, inquiet i audaciós, s'en va a París, com a corresponsal del «Diario de Barcelona» i amb altres encàrrecs literaris que faran ben planera la seua situació a la capital francesa.

No ens produïx cap recança aquesta decisió. Perucho seguirà escrivint per a TAULA i rebrà la influència d'un ambient europeu, tan necessari a la nostra joventut.

El P. Fullana en el «Rat-Penat»

La societat valencianista ha dedicat una de les seues sessions a honorar al P. Fullana, novell Acadèmic regional. L'encarregat del discurs central de l'acte fon el senyor Llorente, el qual després d'elogiar la disposició que ha donat entrada al valencià en l'Acadèmia, explicà l'abast de l'obra del P. Fullana, no ja sols com a filòleg, sinó a més com a històriador i religiós.

El P. Fullana llixqué també un discurs referent a la cooficialitat del valencià i es produïren al mateix temps altres intervencions que contribuïren a donar relleu a l'homenatge.

Sánchez-Lahuerta

Els dos pintors valencians, Pere Sánchez i Genar Lahuerta, han celebrat una exposició de pintures en la Sala Parés, de Barcelona. Han tornat encantats de la bona acollida i de l'èxit material. El crític Rafel Benet que signa la presentació, es pregunta: «Quin vent deu haver passat per València que és possible allà, una pintura tan nòrdica com la que aquests joves han vingut a mostrar-nos a Barcelona? Deu ésser, ben segur, un vent de reacció».

Pere Sánchez—afeigix després—és un asceta. Primerament es complagué deshumanitzant els seus personatges, estilitzant-los i reestilitzant-los amb duresa i ferotgia. Més tard l'artista s'endolcix i s'humanitza. Pere Sánchez és un forjador d'arabescos qui sap alhora fer cantar les colors jugant els grisos més difícils amb les colors més simples.

Genar Lahuerta—diu també Benet—en moltes teles de la «Suite espanyola» se'ns presenta com un caricaturista, com un etnòleg. En «Madrid», sobretot, l'artista dona d'una manera instintiva, la racialitat dels personatges amb una punta de sarcasme. Lahuerta és un realista que vol adaptar les seues imatges a l'iconoclàstia de l'arabesc.

Quants artistes valencians mereixeran aquests comentaris? preguntem nosaltres. Pocs, molt pocs. I és que la seua característica no és precisament la inquietud.

BIBLIOGRAFIA

Un nou llibre de Daniel Martínez Ferrando

Daniel Martínez Ferrando edita el seus llibres amb una periodicitat normal. En poc de temps ha publicat cinc volums de cròniques de viatge, aplegades segons una unitat de tema. I ara hem rebut el darrer volum, «Ciudades marroqufes», tan ple de interès com tots els anteriors.

Llastima unicament que per tractar-se d'escrius periodístics, apareguts en diaris escrits en llengua castellana, aquests llibres no vinguen a enriquir el caudal de la nostra literatura.

«L'Espill a trossos»

Els comentaris sobre el llibre d'Almela ocuparien massa espai si volguérem reproduir-los tots. Carles Salvador ha publicat en «Diario de Castellón» el seu segon article. «La Mañana», de Terol, ha publicat una nota signada per Juan Tersites. Eduard Martínez Ferrando des de la seua secció de «La Veu» senyala l'aparició del volum. Artur Peruchó el glosa en les pàgines de «La Publicitat». Francesc Caballero el comenta cordialment en «Las Provincias». I Godofred Hernández el presenta al públic alacantí des d'«El Luchador». Però el jui que considerem convenient reproduir, encara que siga parcialment, és el de Manuel de Montoliu, la competència i l'autoritat del qual està fora de dubtes.

«La col·lecció «L'estel», de València, s'inaugura bellament amb aquest llibre de versos de Francesc Almela, il·lustrat amb interessants estampes del mestre ceramista Josep Mateu. Una sensació complexa, difícil de destriar, és la que dona la lectura d'aquestes composicions del poeta valencià. I és aquesta mateixa complexitat la nota més original

de la seua personalitat. La seua poesia és com un licor de forta i fina savoria, elaborat amb una gran varietat d'herbes aromàtiques i desframent desfil·lat en l'alambí d'un gust exquisit d'una refinada cultura estètica. Aquesta poesia exhala, en primer lloc, un aroma que ve de molt lluny. No se si serà un fet nomen d'atavisme; però, indubtablement, en el fons satíric que en general la caracteritza hi ha una prolongació del corrent de sensibilitat que produí certes manifestacions típiques de la poesia valenciana dels segles XV i XVI, i la tonalitat general d'aquestes composicions harmonitza perfectament amb la del «Espill» de Jaume Roig, del «Jardinet d'Orats», i del «Cançoner Satíric Valencià». El realisme satíric de Francesc Almela està, però, entonat plenament d'acord amb la sensibilitat moderna i en la seua modernitat remarcuem una interressant diversitat d'ingredients que procedeixen de les darreres modalitats de la poesia novíssima. Francesc Almela ha sabut, a més a més, fondre en una original combinació influències diverses d'alguns poetes catalans actuals. Si algunes d'aquestes poesies del poeta valencià recorden la ironia amable i graciosa del nostre Carner, d'altres ens evoquen per la fina intenció caricaturesca i per la minuciositat de l'observació l'estil de Guerau de Liost, i d'altres encara semblen haver-se encomanat la tendència a l'agre contrast entre la nota poètica i la nota cruament realista i àdhuc francament fisiològica, característica de la poesia de Josep M. de Sagarra. Aquestes influències, d'ésser reals, són, però, admirablement assimilades per l'original temperament del poeta valencià. La seua originalitat creiem que radica en el seu temperament essencialment satíric, i, més concretament, en la forma en que aquesta es manifesta. La sátira d'Almela no té una expressió franca i directa; és un corrent latent que quan surt a la superfície es combina originalment amb les modalitats més diverses de la poesia lírica.»

«Blasco Ibàñez i València»

El llibre de Just Gimeno, editat per «L'estel», ha produït en el públic un moviment d'atenció i de simpatia. El Blasco Ibàñez que hi apareix, és precisament el Blasco Ibàñez que han conegut o han imaginat tots els valencians, però amb una vida tangible i real. Estem segurs que no ha defraudat a ningú. La «Semana Gráfica» al publicar alguns fragments del llibre afirma: «Es el llibre una magnífica biografia, la més completa, conmovedora i artística que s'ha fet fins a hui del novel·lista valencià».

Narcís d'Hoyos, l'ha comentat en «La Voz Valenciana». Podríem resumir aixís el seu criteri: El llibre? Interessantíssim. L'autor? «Juli Just és un bon narrador, molt minuciós, molt detallista. Es tal l'erudició històrica que posseïx del temps del 69 i dels inquietos del 1890 al 1900, que la seua fantasia s'escampa constantment en detalls que, malgrat ser episòdics, enriqueixen la part històrica de l'obra».

En «El Día Gráfico», de Barcelona, l'articulista dominical de la secció «Valencia-Catalunya», després de parlar dels altres llibres que han aparegut sobre Blasco, diu: «Ja que—indirectament—es parla de deixebles, ha arribat l'hora de citar el llibre de Juli Just Gimeno titolat «Blasco Ibàñez i València» que, en la mateixa oportunitat, ha publicat la col·lecció «L'estel». Es el llibre de la infància i de

la joventut de l'home il·lustre; és el llibre dels anys que l'home il·lustre viqué en la ciutat nadiua; és el llibre que s'apropa quan Blasco Ibàñez s'en va, com s'en anà Joan Lluís Vives, el filòsof, com s'en anà Josep Ribera, el pintor... En totes les pàgines hi ha un doble fervor cap a els dos termes que formen el títol de l'obra. I eixe fervor fa reviure amb colors i olors uns anys que ja passaren i a un varó que ja morí. Ningú més indicat que Juli Just Gimeno per a omplir eixe buit en la bibliografia de Blasco Ibàñez, més interessada pels anys sorollosos de les lluites parlamentàries, de l'aventura americana i de l'èxit universal. La infància i la joventut de Blasco Ibàñez ha quedat, puix, esclarida en una prosa valenciana que recordaria la del mateix novel·lista, sino tinguera adreosos més complicats».

Joan Chabàs des d'«El Diario de Barcelona» dóna la notícia de l'aparició del llibre i Eduard Ranch l'ha comentat en un article aparegut en «Heraldo de Castellón».

Montoliu i l'«Elogi del xiprer»

A «La Veu de Catalunya» ha escrit Manuel de Montoliu, l'il·lustre crític, parlant de l'«Elogi del xiprer» del nostre estimadíssim Carles Salvador en un article del que extraïem els següents paràgrafs:

«Es un llibre tan breu pel seu curt nombre de pàgines, com ric i complex per la seva diversitat d'aspectes. En l'«Elogi del xiprer» ens parla el poeta al costat de l'agut observador de la realitat, l'humorista al costat del psicòleg dotat d'una notable força d'introspecció, el pensador al costat de l'artista de refinada erudició i d'exquisit sentit estètic.

El tema central del llibre és, com diu el mateix títol, l'elogi del xiprer; un elogi tan vehement d'entusiasme com fonamentat en subtils raons estètiques i en interessants motius històrics. Més que l'elogi pròpiament dit, ens ha impressionat, però, el tema que serveix de pretext a l'elogi. La primera part del llibre, en la qual l'autor desplega amb tanta finor d'esperit com detallat anàlisi de les complexes i fugisseres sensacions i fa llampejar profundes idees sobre interessants caïres de la psicologia humana, és, en nostra modesta opinió, d'una vàlua encara superior. L'encís d'aquesta obra radica en aquest ritme alternat de somni i realitat amb el qual diríem que es teixida, i també en el to gaiament humorístic de tota la narració. L'elogi a una bella manifestació de la natura, aquest elogi que és tota una oda a un dels arbres més bells i personals del paisatge mediterrani, emergeix així d'un fons vagorós de somni, del fons d'un marc d'al·lucinació subjectiva, i tot el llibre es manté dintre un ambient d'harmonia i fusió entre el sentit plàstic i el sentit líric, d'un efecte altament sorprenent i suggestiu. De la lectura d'aquest llibre de Carles Salvador retenim principalment la lliçó d'exquisit espiritualisme que s'en desprèn. És notable aquesta tendència a la introspecció que revela l'autor i que no podem abstenir-nos de relacionar amb el caràcter del llibre d'Elegies d'un altre escriptor castellanec, Bernat Artola, del qual ja ens vam ocupar no fa gaire temps. ¿Obeeix aquesta tendència a un influx ètnic, a un corrent atàvic? El nom d'Ausiàs March puja involuntàriament als llavis en constatar aquesta nota característica d'aquests escriptors castellanecs».

Per 0'80 pessetes

que costa una pastilla de MERCERISIN Jacobus, poden recobrar la llusor bonica, el tacte cruixidor i bell colorit de noves: Un vestit; una camisa; una combinació; sis mocadors i tres parells de mitges de seda. mitja seda o seda artificial

MERCERISIN	MERCERISIN	MERCERISIN
és necessari en totes les cases per els guany que proporciona	complau amb els seus resultats a la senyora més exigent	salva amb sobres la insignificantia del seu petit import
::	::	::

Una prova, senyora, la deixarà més convençuda que les nostres paraules

Representant per a València i Província:

F. Rodríguez Flores Tomé
Marqués d'Estella, A. G.
VALENCIA

VENDA EN LES BONES
ADROGUERIES

Concesionaris:

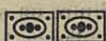
LABOR et PAX
Carrer Major, 4
MADRID

Tintoreria Soto

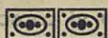
NOM I MARCA REGISTRATS

Grans Tallers per a la neteja en sec i el tenyit de robes usades

SUCURSALS
EN VALENCIA I CASTELLÓ

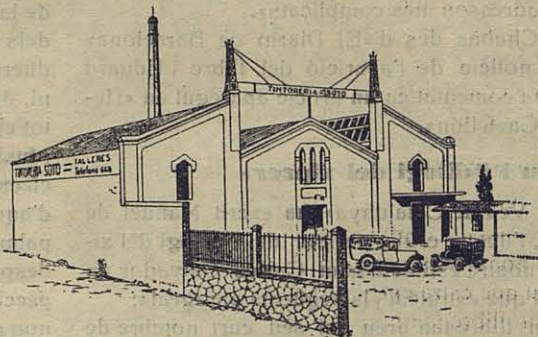

DESPATX CENTRAL:
AVINGUDA DEL PORT, 47

TALLERS:

Institut Candela, J. S. (Junt a l'AVINGUDA del Port.)

Antiga Sucreria i Pastisseria de Santa Catarina

LA CASA DEL PANQUEMADO
(PASOCARRAT)

PANQUEMADO CALENT TOTS ELS DIES A LA UNA DE LA VESPRADA

12, PLAÇA DE SANTA CATARINA, 12

(JUNT A LA PORTA MATEIXA DE L'ESGLÉSIA DE SANTA CATARINA)